

Els noms dels centres d'ensenyament catalans

MARIA DOLORS HIPÓLITO SESÉ

A l'any 2002 vàrem presentar un estudi sobre els noms d'alguns centres d'estudis catalans, majorment de l'escola primària. La seva abundància va fer necessària una certa concisió, a la qual ens vam subjectar ben a contracor.

Reprenem ara la continuació d'aquell treball, centrant-nos aquesta vegada més en els centres d'ensenyament secundari per tota Catalunya.

IES Lluís Vives

L'escola (avui IES) Lluís Vives és al barri de Sants, prop de la Riera Blanca, en el lloc conegut per Can Rius; s'aprovà la seva construcció al 1919. Li fou donat el nom en honor de Joan Lluís Vives (1492-1540), filòsof i pedagog, del cercle d'Erasmus i enemic de l'escolàstica, promotor de la psicologia empírica (*Del alma y la vida*, 1538), de manera que pot ésser considerat com precursor de Montaigne. Coneixedor profund de l'antiguitat clàssica. Gramàtic i retòric.

Col·legi de les Teresianes

Situat al barri de Sant Gervasi de Barcelona, com a edifici té força interès, ja que, iniciat al 1888-90, va ser represa la seva construcció per Gaudí, que li infongué elements ceràmics discutits al seu dia. Pren el nom de les monges teresianes, orde creada per Enric d'Ossó en memòria de santa Teresa de Jesús. S'ocupava de l'ensenyament femení, avui estès a ambdós sexes.

Escola Vedruna (Puigcerdà)

La fundadora de l'escola, de la qual duu el nom, fou Joaquina de Vedruna (1783-1854), canonitzada el 1959. Amb les primeres escoles es tractava d'alleujar l'angoixós problema de l'analfabetisme massiu de la població. El 1854 la germana Vedruna impulsà, ajudada pel

bisbe Caixal, l'organització d'una escola de nivell superior que atengués l'educació de les nenes, desvalguda fins aleshores a la localitat.

CEIP Àngel Baixeras

Aquest grup escolar fou construït entre 1917 i 1920 per Josep Goday i inaugurat el 1922. L'escola està vinculada a la donació d'Àngel Baixeras (1834-1892), arquitecte i urbanista barceloní autor del *Pla de Reforma de la Ciutat Vella*, que competí, sense èxit, amb el de l'enginyer de camins Ildefons Cerdà. El pla de Baixeras, al contrari que el de Cerdà, atorgava un gran protagonisme al que és avui Ciutat Vella (aleshores la totalitat de Barcelona), situant-lo com a centre d'un grup de vies radials de diferents amplades i categories. El seu projecte fou aprovat per l'ajuntament de Barcelona, però des de Madrid s'imposà la quadrícula cerdaniana, que defineix encara avui l'estructura viària de la ciutat.

Escola Milà i Fontanals (Barcelona)

Manuel Milà i Fontanals (1818-1884), autor romàntic i de caràcter liberal, va col·laborar a la restauració dels Jocs Florals. En llengua castellana va realitzar diversos treballs sobre la literatura medieval. En llengua catalana, va escriure la major part de la seva obra lírica, com *La cançó del valerós Bernat* i *Els laments de Guillem*. És recordat per un centre al bell mig de la Barcelona Vella.

IES Alexandre Satorras (Mataró)

Alexandre Satorras va néixer l'any 1901. Catedràtic de Filosofia i pedagog, entre 1958 i 1963 va ser director del Patronat d'Ensenyament Mitjà de Mataró que havia de posar en marxa un Institut de secundària a la ciutat, El COPEM; ell mateix en fou director (poc després de la seva mort, portaria el seu nom). El 1966 va ser designat director de l'Institut Joan d'Àustria de Barcelona. El desembre d'aquell any va resultar atropellat a la Rambla Catalunya de Barcelona, i al cap de pocs dies va morir a l'Hospital Clínic a conseqüència de les ferides causades.

En el butlletí interior de l'Institut Joan d'Àustria de març de 1967 dedicat a Alexandre Satorras es diu: "La Bondat –així, en majúscula– tenia un altre nom: es deia Alexandre Satorras."

IES Angeleta Ferrer i Sensat (St. Cugat del Vallès)

Ma. dels Àngels Ferrer i Sensat, coneguda en el món de l'ensenyament amb el diminutiu d'Angeleta, va néixer a Barcelona l'any 1904. Estudià per a mestra, seguint la trajectòria de la seva mare, la reconeguda Rosa Sensat, i després es va llicenciar en Ciències Naturals a la Universitat de Barcelona. Més endavant va exercir la docència a diversos instituts d'ensenyament mitjà de Catalunya. Cal destacar la seva tasca a l'Institut-Escola, creat a Barcelona per la Generalitat de Catalunya l'any 1932. Enfront de l'ensenyament tradicional de tipus informatiu, en aquell centre es practicava un ensenyament formatiu, els objectius del qual es podrien resumir en els punts següents: educació integral, ambient casolà, ús habitual de la llengua catalana, coeducació.

IES Antoni Pous i Argila (Manlleu)

Antoni Pous i Argila (1932-1976), activista cultural i home de lletres, va destacar de molt jove, en la immediata postguerra, com a poeta de gran talent; als anys seixanta va dur a terme una tasca cultural i pedagògica de gran transcendència a Igualada, amb la fundació

del grup Lacetània i la creació de la revista *Textos* que a partir de 1968 impulsà de manera decisiva els estudis de llengua i literatura catalanes en l'àmbit alemany, primer des de Tübingen i després des de Zuric. Finalment, amb la seva tasca de traductor, va introduir a l'àmbit literari català l'obra de dos autors clàssics del segle XX: Walter Benjamin i Paul Celan.

Col·legi Monalco (Igualada)

El Col·legi va ésser creat per senyor Pere Vicente († 2007), experimentat pedagog, que havia estat director de la famosa Acadèmia Cots, a Barcelona, mentre que la seva esposa, Pepita Ripollès, n'era del parvulari Almi, després Montessori, on se seguia el mètode d'ensenyament tradicional de la famosa pedagoga italiana. Tot succeint-se les disposicions sobre ensenyament a la postguerra, el Sr. Vicente va pensar en agrupar en un sol centre les diverses seccions d'ensenyament que ell i la seva família havien desenvolupat. I així va sortir l'actual col·legi Monalco, nom que és la síntesi de Montessori, Almi i Cots.

Escola Lluïsa Cura

La Sra. Lluïsa Cura deixà a la seva mort († 1916) un llegat a l'Ajuntament de Barcelona per a un col·legi femení, que es concretà en l'Escola Municipal de Labors i Oficis de la Dona a l'any 1913 per a la formació professional femenina Lluïsa Cura, construït al solar que ocupà el convent de les Mínimes, al carrer del Carme.

N'eren antecedents les Escoles Municipals de Tall i Confecció. A l'any 1918 fou totalment reorganitzada.

Al 1920 s'aplicà el nom de la seva benefactora a l'antiga "Escola de Labors i Oficis de la Dona", que prengué el nom de la Sra. Cura.

Escola del Mar

L'*Escola del Mar*, actualment al Guinardó, conserva el primitiu nom d'un centre que rebé nom per la seva primitiva ubicació al barri de la Barceloneta, vora els Banys Orientals ("Platja dels Pescadors"). Estava dirigida als "nois pobres". Fou inaugurada a l'any 1921. És curiós que, conscients de la inadequació del nom al nou emplaçament, el centre es va anomenar *Antiga Escola del Mar* durant uns anys, fins que es retornà al primitiu nom en ares de la simplificació.

IES Arnau Cadell (St. Cugat)

La ciutat de Sant Cugat del Vallès té com a monument més important el seu monestir, edificat sobre l'antic campament romà anomenat *Castrum octavianum*, va ser el monestir més important del comtat de Barcelona tota l'edat mitjana.

En un racó del seu claustre hi ha aquest capitell i la inscripció que diu:

*"HEC EST ARNALLI
SCULTORIS FORMA CAPELLI
QUI CLAUSTRUM TALE
CONSTRUXIT PERPETUALE"*

Que podem traduir com: "*Aquesta és la figura de l'escultor Arnau Cadell, que tal claustre construí a perpetuïtat*"

Aquest és un dels pocs casos en que un escultor del romànic ha deixat la seva signatura.

IES Carrasco i Formiguera (Barcelona)

Manuel Carrasco i Formiguera (1890-1938) és un dels màxims exponents del nacionalisme català d'arrel cristiana de principis de segle XX.

Doctorat en Dret i en Filosofia i Lletres, participà a la fundació d'Acció Catalana, en nom de la qual participà, en el Pacte de Sant Sebastià on s'aconseguí el compromís de les forces republicanes espanyoles a garantir l'autonomia de Catalunya. L'abril de 1931, en proclamar-se la República, fou designat conseller del govern presidit per en Francesc Macià. Expulsat d'Acció Catalana, a mitjans de 1932, ingressà a la recent creada Unió Democràtica de Catalunya, on esdevingué un dels principals líders del partit i membre del Comitè de Govern a partir de 1933. Amb l'esclat de la Guerra Civil, Manuel Carrasco mantingué la seva fidelitat a la República sense renunciar a l'ideari democristià, fet que provocà el seu assetjament per part d'incontrolats. Aquesta situació desencadenà el seu trasllat a Euskadi com a representant de la Generalitat i, durant el viatge, ell i la seva família foren empresonats pel bàndol sublevat. Un Consell de Guerra celebrat a Burgos el condemnà a mort i fou afusellat el 9 d'abril de 1938, malgrat les intenses gestions realitzades –inclòs del Vaticà– per salvar la seva vida.

IES Dr. Puigvert (Barcelona)

Antoni Puigvert i Gorro nasqué el 1905, i estudià Medicina a la Universitat de Barcelona on es llicencià l'any 1928. Un pacient agraït li finançà una estada de formació a l'*Inselspital* de Berna, on va ampliar estudis amb Wildbolz l'any 1932, i també visità l'*Hôpital Lariboisière* a París on es formà amb Félix Legue i Georges Marion. De nou a Barcelona a l'any següent, guanyà la plaça de metge auxiliar del Servei d'Urologia de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Finalment, l'any 1961 va crear la Fundació Puigvert, des de la qual realitzà una important obra docent en la formació de nous especialistes en urologia, tant de dins com de fora de l'Estat Espanyol.

L'activitat professional d'Antoni Puigvert fou molt àmplia. Molt jove publicà obres de gran interès com l'"*Atlas de urografia*" (1933), només quatre anys després de la realització de la primera urografia al món, o "Tuberculosi renal" (1936-37).

IES Ferran Casablanca (Sabadell)

Patrici sabadellenc, impulsor de la tecnologia tèxtil renovadora, aplicant les darreres tecnologies a les seves fàbriques.

IES Ferran Tallada (Barcelona)

Ferran Tallada (1881-1937) és un dels grans desconeguts entre els enginyers barcelonins d'inici del segle XX. Estudià a Barcelona i París, i col·laborà en diverses publicacions, entre elles *La Vanguardia*. Va ser membre de la RACAB, i de les poques persones que defensaren les teories einstenianes als primers anys 20.

A la seva mort (1952) es posà el seu nom a una escola de formació professional municipal (avui IES) de la qual havia estat professor. A l'any 1955 es batejà amb el seu nom la primera càtedra de Matèria d'Energia Nuclear de la Universitat de Barcelona.

IES Jaume Huguet, antiga Escola del Treball de Valls (Alt Camp).

Jaume Huguet, pintor vallenc del segle XV, reconegut pel prestigi de les seves grans obres gòtiques, es mou entre un estil d'intuïció creativa i la proposta d'innovacions, com la del flamenquisme. D'aquesta manera, el pintor, va crear un estil propi, l'huguetià, que es caracteritza per una gran sensibilitat pels colors i per la llum entre d'altres subtileses.

Fou reconegut com a home de seny i concòrdia, cosa que li permeté arribar a ocupar càrrecs en l'equip dirigent de la seva confraria i el de prohoms en cap, tenint aprenents sota contracte i ja amb una certa coneixença pictòrica.

La majoria dels seus biògrafs coincideixen a dir que la seva persona transmet naturalitat, tolerància i comprensió i que era considerat un home sensible i molt humà.

IES Jaume Salvador i Pedrol de Sant Joan Despí (Baix Llobregat)

L'epònim d'aquest IES va néixer a Terrassa al si d'una família obrera del tèxtil. Alumne de l'Escola d'Arts i Oficis, ben aviat va desenvolupar la idea de crear a Terrassa un *Gremi d'Artistes* que substituís el desaparegut grup d'*Amics de les Arts*. Un dels grans pintors de la zona, polèmic i inconformista, desenvolupà moltes altres facetes del saber humà, i el seu esperit crític el duqué fins i tot a destruir obres seves que trobava "anodines".

IES Vicens Vives (Girona)

Jaume Vicens i Vives és figura senyera de la historiografia catalana (1910-60); canvià la visió de la història especialitzant-se en temes políticoeconòmics i fundà a Barcelona el *Centre d'Estudis Històrics Internacionals*, que edità el *Índice histórico español*. Va dirigir una interessant *Historia social y económica de España y América*. La seva figura és encara avui punt de referència obligat per a la historiografia moderna.

IES Flos i Calcat (Barcelona)

En Francesc Flos i Calcat va néixer a la vila d'Arenys de Mar el 1856. A Barcelona, començà d'aprenent a la ferreteria Damians, i als 20 anys aconseguí d'anar un curs a Llotja, exercit després com a professor de dibuix en una escola del Masnou. És aleshores, amb el contacte amb els alumnes, que veu clarament quina és la seva veritable vocació i comença a estudiar magisteri i, després de no poques dificultats, obté el títol de mestre de primera ensenyança a l'Escola Normal de Girona. Preparà nous mètodes pedagògics, podríem dir-ne mètodes revolucionaris per aquells temps, que tenen per lema "ensenyar jugant".

Les seves idees començaren a donar fruits de forma oficial. Col·laborà en diversos periòdics, que utilitzava de tribuna per a exposar les seves idees i per a donar a conèixer les novetats que pedagògicament s'usaven a l'estranger. Així trobem, per exemple, un article seu al "Noticiero", de Barcelona, de l'abril de 1889, en el qual es declarà partidari dels sistemes pedagògics anglesos i americà per a ensenyar la geografia als infants.

IES Francesc Ferrer i Guàrdia (St. Joan Despí)

Francesc Ferrer Guàrdia, pedagog i pensador (1854-1909), republicà i membre de la maçoneria, fundà a Barcelona l'Escola Moderna, proposant un ensenyament laic i racionalista. Va col·laborar amb els cercles anarquistes i fundà a Brussel·les l'*École renouvelée*. Els seus lligams anarquistes el valgueren ser responsabilitzat dels fets de la Setmana Tràgica a Barcelona (1909), per la qual cosa fou afusellat. La seva mort va provocar una onada de protestes a tot el món, que va acabar amb el govern de Maura.

IES Arnau de Vilanova

Arnau de Vilanova (1240?-1311), escriptor i visionari, metge de gran fama, que atengué Pere III, Alfons III i Jaume II. Interessat per l'alquímia, divulgà nombrosos coneixements científics del món àrab, que coneixia a la perfecció. De la seva residència a Montpeller data la redacció d'un seguit d'opuscles en els que alertava de la propera vinguda de l'Anticrist. (*Tractatus de tempore adventus Antichristi*) i la *Lliçó de Narbona*.

IES Lluís Domènech i Montaner (Reus, Baix Camp)

Arquitecte (1850-1923), un dels màxims exponents del modernisme. Va crear un estil personal inspirat en les formes del goticisme nòrdic, que sovint desemboca en un exaltat barroquisme. S'inicià al 1888 amb l'Exposició Universal de Barcelona; posteriorment es va consagrar amb obres com la casa Thomas i la casa Lleó i Morera. L'Hospital de Sant Pau va estar caracteritzat per la seva profunda racionalitat en la distribució de l'espai. És especialment conegut pel Palau de la Música Catalana, però també per obres polítiques com *Conservación de la personalidad de Cataluña*.

IES Lluís Requesens (Molins de Rei, Baix Llobregat)

Polític i militar (1528-1576), ambaixador a Roma per Felip II, promogué la candidatura de Pius V al conclave de 1565. Assessor de Joan d'Àustria, intervingué a la guerra dels moriscos granadins. Nomenat governador de Milà (1571), al 1573 substituï el duc d'Alba a Holanda, però no pogué aconseguir la pacificació del país.

IES Miquel Biada (Mataró, Maresme)

Miquel Biada (1789-1948), que aconseguí enriquir-se a Amèrica, concebí allà la seva idea de construir el primer ferrocarril peninsular. No va reeixir de moment en despertar l'interès dels accionistes, fins i tot l'opinió pública li era contrària, però finalment va poder constituir una empresa al 1846, a la que fou atorgada la concessió de la línia Barcelona-Mataró, amb enginyers i tecnologia anglesos. El 28 d'octubre de 1848 s'inauguraria la magna obra, però pocs mesos abans havia mort el seu promotor. Tota la premsa es féu llavors ressò de la gesta d'en Biada.

IES Narcís Oller (Valls, Baix Camp)

Narcís Oller i Moragues (1846-1930), un dels novel·listes més destacats de la Renaixença, va combinar l'observació realista, segons el model de Zola, amb la moralista i sentimental per a descriure la societat catalana del segle XIX, especialment l'expansió i desenvolupament de la burgesia. La seva obra més coneguda és *La febre d'or*.

IES Pere Bosch i Gimpera (Barcelona)

Arqueòleg espanyol nacionalitzat mexicà (1891-1974), creador, des de la seva càtedra a la Universitat de Barcelona, d'una escola de prehistoriadors i arqueòlegs. Va fer excavacions a Calaceit i Empúries; exiliat a Amèrica al 1939, impartí classes a les universitats de Mèxic, Guatemala i El Salvador.

IES Josep Comas i Solà (Barcelona)

Honora la memòria d'aquest astrònom (1868-1937), descobridor d'11 asteroides (entre ells *Gothlàndia*, *Barcelona* i *Catalunya* i un cometa, que duu el seu nom, des de l'observatori Fabra i la seva vil·la *Urània* de Barcelona. Fundador al 1911 de la Societat Astronòmica d'Espanya i Amèrica, que presidí fins a la seva mort.

